

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VIDOR MARCEL

Szerkesztőség: VIII., ÜLLŐI-ÚT 4.
Kiadóh.: VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 78.
TELEFONSZÁM: J. 461—97—98—99.

Négy kis hollandi város

(Folytatás.)

A goudai ablakok nem olyan teljes szépségűek, mint a gótstílusú ablakok, sok bennük a perspektíva, pazarok és nyugtalanok. Mégis meg lehet csodálni csillogásukat és szépségüket. A Dirk-testvérek és Wouter Crabeth legjobb művei. Ezek a művészek kölcsönösen oly féltékenyek voltak alkotásaikra, hogy egymás elől elrejtették készülő munkájukat.

Kulturtörténetileg is érdekesek a goudai ablakok, mert a vallásos multon kívül arcképek, pajzsok és hasonló motívumok alakjában az akkori korból való reminiscenciákat elevenítenek föl. Így például az I. Fülöp spanyol király és helytartónője, Pármai Margit által adományozott ablakokon látjuk a hercegi család és a király feleségének arcképeit.

Ez ünnepélyes látványt végül egy kis idill követi, egy XVII. századbéli dohányos bolt alakjában. Különös varázsa ennek, hogy ez a bolt nem muzeumi látvány, hanem üzemben van. Az állványokon lakkozott és művészileg befestett bádogdobozok állanak és fehér-kékkel diszitett porcellánvázák. A falakon agyagpipák és különböző holmik hevernek a boltban szanaszét. Maga a tulajdonos is, ez a középkori, régimódi vidéki, jól beillik ebbe a környezetbe. Az áru, amit elad, egy félreeső állványon fekszik, nem zavarja a régi miliőt.

Ez a bolt is szimbóluma e régi városoknak, ahol öreg, elmúlt dolgok saját életüket élik és a jelen önkéntelenül szolgálataukba szegődik.

Dordrecht.

Ennek a tulajdonságnak megtestesítője Dordrecht, a negyedik e városok társaságában. Rotterdamból kisközsön a széles, lustán hömpölygő Maas folyón, másfél óra alatt odaérünk.

Hajóstelepek, hajóműhelyek, széles rétek és vizimalmok mellett haladunk el. E vizimalmok arra szolgálnak, hogy a különböző csatornák vizét szükség szerint levezessék és szabályozzák.

Dordrecht már messziről látszik a vizen. A főtemplom jellegzetes képe tűnik először szemünkbe. Egyike a legszebb templomoknak a provinciában, gótstilusu építmény kőboltozattal, mely a régi időkben ritka építési mód volt e mocsaras talajon. Dél-Holland provinciának majdnem minden háza — Amsterdamhoz hasonlóan — cölöpökre épült és a régi katedrálisok tornyai nagyobbrészt befejezetlenek.

A város régebben jelentékeny kereskedelemmel rendelkezett, ezenkívül vámállomás is volt. Így nem lehet csodálkozni azon, hogy a kikötőből jövet pompás renaissance-kapu vezet a városba. Azután egy sereg keskeny utca következik, közöttük Európa legkeskenyebb utja: a Zakdrager-straat (Zsákhordó-utca), mely nem utca vagy ösvény, hanem *ut!* Egy méternél alig szélesebb, épületei oly viharverték és leromlottak, hogy nem lehet csodálkozni rajta, ha a legtöbb házon tábla látható, *lakhatatlan* jelzéssel.

A csatornák (grachtok) itt is álmos csöndességben terülnek el, mintha a házak, hidak, vizek nem élnének. Csak a csatornát szegélyező fák fiatal zöldje mutatja, hogy itt élet van, mind e homályos mult ellentétéül.

A halott Brügge, ahogy a flamand születésű Rodenbach megírta, hasonlíthat csupán e városokhoz. Csak a katolikus Brüggeben még misztikusabb lehet minden, mint itt, a kálvinista Hollandiában.

A színházi év Hollandiában

Hollandiában más a színházi berendezkedés, mint nálunk. Egy színházépületben különböző társaságok játszanak. A színházépület tulajdonosa és a szintársulat vezetője között tulnyomóan csak a tulajdonos és bérlő laza kapcsolata áll fenn. Nagyvárosokban természetesen a városi magisztrátus kisebb-nagyobb mértékben részt vesz a színházi mozgalmakban; megegyező irányelvek azonban nincsenek erre nézve. A színházlátogató közönség nagyon kicsi és az aránylag kis számú u. n. „jó társaságra“ korlátozódik. Erre a közönségre nemzetközi mérték alkalmazható, mert hollandiai szokás szerint rendszerint két-három idegen nyelven ért és beszél. Németül és franciául főleg. A hollandi drámai irodalom nem túlságosan termékeny. Bizonyára van néhány író Hollandiában is, aki színpadképes darabot tud írni. De az igazi, őseréjű tehetség hiányzik. Így nem csoda, ha a nemzetközi izlésű közönségnek tulnyomóan nemzetközi színházi koszttal szolgálnak.

A két legfőbb társulat: a hágai-rotterdami *Hofstadtooneel* és az Amsterdamban székelő *Het Vereenigd Tooneel*.

A *Hofstadtooneel* Cor van der Lugt Melsert igazgatása

alatt áll, aki okos színész és nem kevésbé bölcs kereskedő. Fellelége, Annie von Ees, Hollandia első színésznői közé tartozik. Az elmúlt színházi év nem volt nagyon szerencsés: nem állott rendkívüli sikeres darab rendelkezésére. *Molnár Ferenc Rivierája* csak mérsékelt sikert aratott, C. P. van *Rossem* hollandi író *Boszorkányper* c. darabja, harcos spiritiszta tendenciával, sem tetszett a közönségnek. Néhány vérszegény vigjáték után *Schnitzler* Artur „Professor Bernhardt“ c. darabját tüzték műsorra. Majd Szilveszterkor „Óra nélkül“ címen olyan piscatori darabot adtak, mely a filmet igyekszik a szindarabbal egyesíteni.

A *Vereenigd Tooneel* Verkade és Verbeck igazgatása alatt egy nagyszerű hollandi színésznőt, Elsa Maust léptetett föl hosszas önkéntes pihenés után. L'Aiglon címszerepét játszotta nagy sikerrel. Szinre került Bernard *Shaw: Warrenné mestersége* c. darabja és néhány könnyebb fajsúlyu angol színmű. Végül *Kaiser Georg Gáz* c. darabját adták nagy hatással. A darabot Albert van Dalzum alkalmazta hollandi színpadra.

Dr. Royaard, Reinhardt tanítványa — betegsége folytán — most nem vezet színházat. Egy másik színházi nagyság, Louis de *Vries* társulatával Párizsban és Kopenhágában nagyobb sikereket ért el, mint otthon. *Hopper* színházat bérelt és közeledést keresett az orosz művészethez. Színpadi diszleteit *Dobutsinszky* tervezi, aki azelőtt a moszkvai művész-színháznál működött. Egy vetélytárs revolvergolyója terítette le Louis *Pissuisset*, a hollandi brettli diszét. Az operette-muzsa szolgálatát egy osztrák szintársulat látja el *Helm és Hirsch* igazgatása alatt. Vendégjátékok egész sora élénkítette a hollandi színházi életet. Első sorban a flamand népszínház tért vissza idegenből. Käthe *Dorsch* nagy sikereket aratott. A bécsi Burgszínházból Otto *Tressler* és Hilde *Wagner* léptek föl. *Grammatica* Emmának és Irmának is szép sikerei voltak. Párizsi szintársulatok is vendégszerepeltek és emlékezetesek maradnak a moszkvai zsidó szintársulat nagyszerű teljesítményei. Egy angol szintársulat is ellátogatott Hollandiába. A külföldi vendégek sikereit a hollandi színgazgatók sem látják jó szívvvel, de nem lehet a helyzeten mindaddig változtatni, amíg a hollandi drámai irodalom meg nem erősödik.

Amsterdami levél

Kallós Albert írja: a „Pesti Tőzsdében“

Nincs hálátlanabb dolog, mint utazási tárcákat irni. Egy 1400 év óta fennálló városról nehéz olyant irni, amire egy magyar, aki ott él, ne mondaná, hogy az mind régi dolog; s valaki, aki még sohasem járt ott, azt mondaná, hogy új.

Ebben a tekintetben Hollandia és Belgium némiképp előnyösek. Amsterdam és Brüsszel felé kevesebb magyar utazik aránylag s ezt a két várost felfedezni kevésbé súlyosan minősül, mint például Párizst és Jockeyt felfedezni X-edszer.

Az ut csak Kölnnél kezd érdekesebb lenni. Itt már beszáll egy-két Krupp-igazgató és vitát kezd az „nie rostender Stahl“-ról s arról, hogy az európai vasipar miben fog tönkremenni. Abba, hogy minden ország otthon akar gyártani lokomotivokat. Még Spanyolország is. Már pedig Spanyolország lehet büszke, de lokomotivokat gyártania nem szabad. A lokomotivoktól, csak egy ugrás a kölni dóm, „gegenüber Maria Farina“. A dóm különben új „gegenübert“ is kapott a 11 emeletes Emelka moziban, amely szentelenül szimbolizálja ezt az új ipart, amely valósággal a templomból viszi el a közönséget.

Menetközben, míg a vonat lépésben siklik a kis német városokon keresztül, a „Kneipe“-kből kihallatszik az ivók vidám éneklése. A Fern-D-Zug vezetője bánatosan figyel.

A sikságon, ahol egykor Siegfried vitézei vágattak a Rajna felé, centrále-távvezetékek tartóoszlopai állnak őrt s ötven méter magasságban valósággal fűrtökben lógnak a lófej nagyságu szigetelő gyűrűk. A homályban fantasztikus formákat öltenek a keresztalaku tartóoszlopok, a mindent behálózó kábelekkel. Egy hegytetőn három óriási oszlop, mesziről olyanok, mint a Kálvária keresztjei.

A régi, szent győzelmi hársfákra „Odol“ reklámok vannak hevenyészve felerősítve.

A kohók és öntödék vasárnap este is izzó tűzben ragyognak. Szemmelláthatólag minden ok megvan a vaspapírok 5—10 százalékos emelkedésére.

A hollandiai határnál véget ér Kruppország, a Dawes-kérdés, a munkanélküliség és a valorizáció.

Hollandia.

A mezőkben elrejtett, keresztül-kasul futó csatornák megvillanak a holdfényben, mint a splitter-ruha a mondain bar kék-vörös tangó-reflektorában. Friss szél fu keresztül a vidéken, alig néhány lámpa, kívül-belül más a világ. Más vidék — más emberek.

A légváltozás pillanatok alatt érezteti előnyös hatását. Viszont tárcára kezem — itt egy forint két pengő harmincat ér.

Az emberek úgy utaznak a fővárosból a legtávolabb pro-

vinc-városba, mint mi a Retek-utcától a Boráros-térig. Arnheimbe keverednek össze, akik egy délutánra kirándultak Rotterdamba, A'damba vagy Utrechtbe.

A'dam. A nemzetközi gyorsvonatot két lézengő portás várja. Ugylátszik nemzetközi árbitrázs-üzlet inkább vonzza az embereket, portásnak nem megy senki.

A város alig változott mióta a „Rijksmuzeum“ mesterei a régi házakat festegették. A csatornák körül a régi, keskeny házak, oromzaton a felvonócsigával, belül csodaszép berendezés és telefon Londontól Buenos-Ayresig. A régi házak között néhány új, modern, csupaablak — alacsony költség — palota, bankok és újságvállalatok számára. Néhány egész modern impozáns építkezés.

A három körbevonuló nagycsatorna körül a legszebb régi házak. Itt vannak a bankok. A legujabb inflációs siber-bankok a legrégebb patinás házakban. Az újabbakban a régebbiek. Rotschildék, akikhez régi, rézkopogtatóval lehet bejutni. Minden ház előtt a fák között állnak a luxusautók, franciák, vagy General-Motors-ok.

Az inflációs, jelenleg az utolsó ingadozó valutával, a pezetával spekuláló bankok körül állnak a legelegánsabb V 8-as Cadillac-ok.

Rotschildék előtt Chevrolet állt.

Látványosság a Neerlandische Handels Maatschapij, a legnagyobb bank palotája. Kolosszus épület, mint egy nagy amerikai hotel.

Az indiai, jávai, batáviai bankok szerények. Csak az igazgatósági szobák muzeumbavaló berendezésén látni a gummi-és cukornád-fantáziát.

Itt jár a világ legcsendesebb villamosa. Köztük a Ganz hetven gépe. amely a környékre jár.

Este a város képét ragyogóvá varázsolja a dohányjövedék azáltal, hogy itt nem létezik. A cigaretták késhegyremenő konkurrenciát vivnak egymással, s esténként sokszázezer villanykörtevel harcolnak a piacért. Az egyik háztetőről Kyriazi testvérek acsarkodnak Miss Blanchera, a másikon Egmont gróf néz farkasszemet a „Pirate“-tal. A kis Frascati ház, ahol a dohányaukcióban a világtermés nagyrésze megfordul, még egy transzparentet sem kapott. Rossz helyen van. Arra nincs forgalom.

Ami a legfeltűnőbb a csendes villamoson és a cigaretta háborun kívül, az az általános jókedv, derű és nyugalom.

Itt nagyobb bajra nem emlékszik senki, mint a német infláció — szelére, amely kicsit megcsapta a hollandusokat és a vagyonokat. Ez azonban nem ment a kedélyükre.

Mindenki barátságos, mindenki nyüzsög, mindenki sétál — senkisé is ideges. Rendőr csak az erkölcsre vigyáz. Biciklista lányok és fiuk karonfogva szaladgálnak a tereken ke-

resztül. A forgalom éjjel-nappal olyan, mint a párizsi Place de l'Opérán d. u. 6 órakor. Délben rövid ebédidő, egy szendvics után akár süt a nap, akár esik, a belvárosban mindenki korzózik. Kocsiközlekedés nincs, mozdulni nem lehet előre, még a gyalogosok is „jobbra tarts“-t csinálnak, hogy valahogy előrejussanak.

Éjjel félegy-egyig tart a forgalom. A hangulat: Oktagon, julius, este fél 9.

3—4 nagy mozi zsufolva. A mulatók éjjel 12-ig zsufolva. Éjjel 12-kor azonban mindenki hazamegy, némi utcai korzózás és egy ital után az ezernyi bárók egyikében.

Persze csak a középosztály. Alsóbb néposztály láthatólag alig van. A felsőbb üzlet a zürich-hamburg-i vonaltól nyugatra, mindenütt teljesen láthatatlan.

A nőkről vagy jót vagy semmit. Sok hord köztük térdig begombolható, vastag kötött-kamáslit. Sok a csizma és a bokáig érő svéd prém cipő.

Apropos cipő. Az egyedüli a mi a közeli keletről ide bejut a Bata cipő és a Bécsi vásár. A kettő rekláma mindenütt ott van.

Végül minden nagyon drága. Jobb hotel 8—9 forint reggelivel, kisebb 3 és fél forint. Menü délben 1.50, este 1.75—3 forint.

Persze a Van Laarhoz és a Krasnapolkyhoz sok pénz nélkül nem szabad betévedni. Sem a nagy hotelekbe, ott a nemzetközi társaság borraival kell konkurrálni.

Az élet a nyüzsgő, ragyogó utcán van.

Amíg mindenki hazamegy a faubourg-ok tulipános, virágos, rádiós villáiba. A 70 Ganz-villamos egyikén.

Magyar-holland krónika

A budapesti németalföldi követség elismerőlevele egy magyar hirlapíróhoz

Kelemen Ernő amsterdami magyar hirlapíró Budapesten filmekkel és vetített képekkel kísért előadást tartott, ugyszintén a budapesti rádió előtt is beszélt a modern Hollandiáról. Németalföld magyarországi követségének vezetője, gróf C. Bentinck meghatalmazott miniszter, annak idején van Hoogstraaten követségi tanácsos társaságában jelen volt ezeken az előadásokon. Utólag a budapesti németalföldi követség egy holland nyelven irt, igen megleghangu levélben mondott köszönetet a hirlapírónak. Ugyancsak foglalkoznak Kelemen magyarországi előadásaival a holland lapok is.

Két magyarbarát holland lelkész jubileuma

Amsterdamból jelentik: A holland kálvinizmus most ünnepelte két kiválóságát, akik a magyar gyermekek hollandiai üdültetésének kezdeményezői és vezetői voltak. Egyikük F. van Gheel *Gildemeester*, hágai lelkész és most töltötte be áldásos papi működésének ötvenedik évét; Prof. van Nes, leideni tanár pedig negyven esztendeig dolgozott a lelkészi és a tanári pályán. Van Gheel *Gildemeester* a magyar gyermeknyaralattás Hágában alakult központi bizottságában, mint annak első elnöke vállalt szerepet, van Nes pedig családjával együtt olyan lelkesen állt az ügy mellé, hogy még tavaly is Budapestre küldte fiát az akció támogatására. A két nemeslelkű férfiut az éppen Hollandiában időző *Antal Géza* dr. dunántuli református püspök személyesen kereste fel jókívánataival és tolmácsolta a magyar szülők háláját, a magyar gyermekek érdekében kifejtett fáradhatatlan munkásságukért.

Egy magyar rendőrfőtanácsos hollandiai sikere

Puskás György dr., a budapesti államrendőrség főtanácsosa az elmúlt hetekben Hollandiában járt és számos előadást tartott a magyar viszonyokról. A Holland Rendőrtisztviselők Szövetségében nagy ünneplésben részesítették s a szövetség tiszteletbeli tagjává is választotta.

Magyarok sikere a németalföldi fotóvilágkiállításon

Amsterdamból jelentik: A németalföldi amatőr-fotografusok egyesületeinek szövetségei nemzetközi amatőr-fotókiállítást rendezett Arnheimben, Amsterdamban és Rotterdamban. A kiállításhoz a zsüri összesen 117 kiállítónak 358 képét vette fel. Legnagyobb számmal vannak képviselve az Egyesült-Államok, továbbá Hollandia és gyarmatai. Hollandia után Magyarország vezet 16 kiállítónak 32 képével. A 32 magyar kép közül 26 a budapesti Photo-Clubnak, 6 a Magyar Amatőrfotószövetségnek kollektív gyűjteménye. A csehek 6 kiállítóval és 14 képpel, a románok 2 kiállítóval és 2 képpel szerepelnek. A kiállított képek kidolgozási módszerét tekintve, az anyagnak több mint a fele egyszerű brómezüst nagyítás útján ké-

szült. A magyar képek kiválóságára jellemző, hogy a katalógushoz mellékelte négy reprodukció közül az egyik magyar képet mutat be.

Harmincnégy ország vett részt az antwerpeni eszperantó világtalálkozáson

Antwerpenben augusztus 3-án tartották meg a huszadik eszperantó világtalálkozást, amelyen 34 ország 1350 képviselője vett részt. A találkozással párhuzamosan az eszperantó nyári egyetemén tudományos előadásokat tartottak. A találkozás alatt eszperantónyelvű istentiszteletet tartottak és eszperantó nyelven előadták a királyi Operaházban Shakespeare Hamletjét.

Egy Nobile után kutató holland újságíró szörnyű kalandja a lakatlan szigeten

Kopenhágából írják, hogy egy norvég parti motoros, Van Hogendorf holland újságírót megmentette a teljesen lakatlan, kopár Hopen szigetről. Van Hogendorft az egyik nagy rotterdami lap küldötte a Spitzbergák felé, hogy részt vegyen a Nobileék után kutató mentőexpedíció munkájában. Van Hogendorf repülőgépen indult el és mikor egy sziget fölé ért, meghagyta a pilótának, hogy tegye le őt a földre. Csak később jutott tudatára annak, hogy egy arktikus, teljesen lakatlan szigetre került. Alig volt élelmiszere, fegyvere pedig semmi. A sarkvidéken kutató Michale Saro norvég hajó egy héttel később érintette a szigetet és a legnagyobb meglepetésére a parton egy levelet találtak, amelyben Van Hogendorf kétségbeesve kér segítséget. A hajó kapitánya többedmagával elindult a holland újságíró felkutatására, de nem talált egyebet, mint az egyik sziklafalon ezt az írást: S. O. S. Van Hogendorf. Napokig kutattak, de nem akadtak nyomára. Csak később derült ki, hogy a norvég motoros más partra is szállította Van Hogendorft, aki az éhségtől alig állott a lábán, szellemileg pedig már-már teljesen beszámíthatatlan állapotban volt, amikor megmentették.